

УДК 378.14.015.62: [796/908]

Ігор Синіговець

ORCID 0000-0002-4456-4399;
Researcher ID AAC-7649-2020

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичної реабілітації,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(Чернігів, Україна) E-mail: sinigovets4@gmail.com

Лариса Синіговець

ORCID 0000-0002-6187-3564

Асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання,
Глухівський національний університет імені Олександра Довженка
(Глухів, Україна) E-mail: sinigovets1974@gmail.com

Володимир Філіпов

ORCID 0000-0002-8371-883X

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спорту,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: filvova1983@gmail.com

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На основі теоретичного аналізу науково-педагогічної літератури в статті з'ясовано структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої роботи в навчальних закладах, досліджено різні методи оцінювання критеріїв формування готовності майбутніх фахівців. На основі аналізу спеціальної літератури визначені компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності, а саме: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний. Розроблені критерії, показники і рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності у процесі їх фахової підготовки. Встановлено відповідність кожного критерія готовності майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності показникам, які відображають якісну й кількісну характеристику її компетенцій.

Мета дослідження – визначити динаміку рівнів компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої діяльності в процесі фахової підготовки.

Методологія дослідження передбачає використання комплексу методів загально-наукових методів (аналіз, синтез, систематизація), педагогічний експеримент, педагогічне тестування, математичної статистики і відображає взаємозв'язок методологічних підходів до вивчення поняття процесу формування компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої діяльності в навчальних закладах.

Наукова новизна. Визначена динаміка сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої діяльності та експериментально перевірена ефективність їх процесу навчання з дисциплін туристичного і краєзнавчого циклу.

Висновки. Здобувачі вищої освіти фізкультурних спеціальностей повинні мати сформовану готовність до організації і реалізації теоретичних знань, практичних навичок з туристсько-краєзнавчих дисциплін. Результати педагогічного експерименту свідчать про ефективність запропонованих засобів і методів на сформованість компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання туризму і краєзнавства в навчальних закладах.

Ключові слова: туристсько-краєзнавча діяльність, майбутні вчителі фізичної культури, компоненти готовності, оціночні критерії, показники, рівні.

Постановка проблеми. У сучасній системі підготовки майбутнього вчителя до туристсько-краєзнавчої роботи в навчальних закладах простежуються суперечності між вимогами до високого рівня кваліфікації учителя-організатора цієї роботи, з одного боку, та недостатнім рівнем його підготовки в означеному аспекті, а з іншого; між підвищенням значення туризму і краєзнавства в діяльності навчальних закладів освіти та рівнем готовності майбутніх вчителів до туристсько-краєзнавчої діяльності.

Актуальність роботи. Аналіз навчальних програм вищих навчальних закладів з різних дисциплін показав, що до здійснення туристсько-краєзнавчої роботи з учнями можна готувати учителя будь-якого предмета. Але сьогодні великий потенціал у цьому напрямі мають учителі фізичної культури. Саме фізична культура має великі можливості пошуку та використання інформації з туризму і краєзнавства, проведення глибокої і змістовної дослідницької роботи з цього напрямку. Крім того, поряд зі своїм власним матеріалом, фізична культура має реальні можливості трансформації туристичних і краєзнавчих ідей, активного їх використання й актуалізації у навчально-виховному процесі. На вчителя фізичної культури покладено відповідальну задачу формування в учнів ціннісного ставлення до рідного краю, залучення їх до активного способу життя, заохочення до занять фізичною культурою і спортом в позаурочний час, що накладає відповідні вимоги до рівня підготовки сучасних фахівців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої роботи присвячена значна кількість наукових і методичних праць та дисертаційних досліджень.

В монографії Л. Ю. Дудоровою, 2014 [1] обґрунтовані концептуальні засади і розроблена методика формування готовності майбутніх учителів до професійно-туристичної діяльності. Автором проаналізований стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практичній діяльності вітчизняних і зарубіжних вищих навчальних закладів з туризму, розкриті провідні положення концепції формування готовності майбутніх учителів до професійно-туристичної діяльності, розроблена модель професійно-туристичної готовності майбутніх учителів у педагогічному вищому навчальному закладі, критерії та показники рівня її сформованості, розроблені організаційно-методичні умови туристичної підготовки майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах.

У дисертації Л.В. Чалій, 2017 [6] теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму на основі визначених педагогічних умов формування такої готовності. Педагогічні умови передбачають: формування у майбутніх учителів фізичної культури мотиваційно-ціннісних установок на проведення позакласної роботи з туризму, що базоване на врахуванні їхніх індивідуально-психологічних особливостей; посилення змістової насиченості процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму шляхом уведення вибіркової навчальної дисципліни забезпечення сучасного інформаційно-методичного супроводу процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму. Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму, утворену концептуальним, змістовим, технологічним і результативно-корекційним блоками, конкретизовано структурні компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практичний, особистісний), критерії, показники та рівні (низький, базовий, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму.

На необхідність диференційованої підготовки фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму для роботи з різними віковими групами дітей, підлітків та студентської молоді вказують К. В. Мулик, М.О. Носко, що дозволить підвищити ефективність використання різних видів спортивно-оздоровчого туризму в оздоровчій та рекреаційній діяльності юного покоління [3].

У посібнику Н. С. Пангелової, Б. П. Пангелов [4] розкриваються методологічні засади туристсько-краєзнавчої діяльності у вищих навчальних закладах. Наведені нормативно-правові документи регулювання туристичної діяльності в Україні. Представлені результати аналізу наукових досліджень проблеми туристсько-краєзнавчої роботи у вищих навчальних закладах, історії розвитку педагогічної думки у сфері туризму і краєзнавства. Висвітлюються передовий досвід організації зазначеної діяльності у вищих навчальних закладах України, а також методичні основи підготовки майбутніх учителів для керівництва туристсько-краєзнавчою роботою у загальноосвітніх школах.

М. С. Бричком, С. В. Дмитруком, М. О. Дедуком, 2022 [2] розроблені рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Методика туристсько-краєзнавчої роботи в школі», яка спрямована на формування загальних та фахових компетентностей, планування та проектування процесу навчання учнів; забезпечення охорони життя і здоров'я учнів, їхньої рухової активності у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності; здатність самостійно проводити навчальні заняття з фізичної культури з дітьми шкільного віку та учнями в загальноосвітніх установах, освітніх закладах загальної середньої та професійної освіти, проводити позакласну спортивно-масову, організаційну та навчально-методичну

роботу у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи у навчальних закладах, закладах фітнесу, рекреації та фізичної реабілітації.

А. Розсоха, М. Кравець, 2019 [5] визначили критерії, показники й рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до краєзнавчої діяльності, які спрямовані на активізацію краєзнавчої діяльності, яка зорієнтована на оволодіння професійними знаннями, вміннями, навичками з обов'язковим осмисленням теоретичних краєзнавчих відомостей, їх узагальнення і застосування на практиці. Для готовності майбутніх учителів фізичної культури до краєзнавчої діяльності характерні функції: пізнавальна (систематизація знань); комунікативна (спілкування, передання інформації); розвивальна (активна самостійність і творчість у навчальній діяльності); адаптивна (адаптація до умов життя й діяльності в умовах туристських походів); інформативна (уміння орієнтуватися в потоках краєзнавчої інформації); рефлексивна (саморозвиток, самореалізація особистості).

Мета дослідження – визначити динаміку рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури і спорту до організації туристсько-краєзнавчої діяльності в процесі фахової підготовки.

Методологія дослідження передбачає використання комплексу методів загальнонаукових методів (аналіз, синтез, систематизація), педагогічний експеримент, педагогічне тестування, математичної статистики і відображає взаємозв'язок методологічних підходів до вивчення поняття процесу формування компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої діяльності в навчальних закладах.

Наукова новизна. Визначена динаміка сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої діяльності та експериментально перевірена ефективність їх процесу навчання з дисциплін туристичного і краєзнавчого циклу.

Результати. Зважаючи на досягнення фахівців та згідно з нашими розробками, критерії готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності включають такі компоненти, як мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний.

Розроблені критерії та показники компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності представлені в табл. 1.

Таблиця 1

**Критерії рівнів за компонентами готовності
майбутніх учителів фізичної культури
до туристсько-краєзнавчої діяльності**

Компонент та його короткий зміст		Показники	Оцінка
Мотиваційний	Ставлення до краєзнавства і туризму як до професійно-необхідного виду діяльності, мотивація до застосування теоретичних знань, практичних умінь з туризму і краєзнавства в умовах загально-освітніх та позашкільних навчальних закладах	Усвідомлення необхідності застосовувати краєзнавство в процесі навчально-виховного процесу з дітьми на рівні глибоких переконань, бажання отримувати знання, вміння і навички в цій галузі	5
		Усвідомлення необхідності застосовувати краєзнавство і туризму, позитивна мотивація отримувати знання, формувати вміння і навички в цих галузях	4
		Недостатнє усвідомлення необхідності застосовувати краєзнавство і туризму, відсутність позитивної мотивації отримувати знання, формувати вміння і навички в цих галузях	3
		Відсутність розуміння необхідності застосовувати краєзнавство і туризму, негативна мотивація отримувати знання, формувати вміння і навички	2
Когнітивний	Система знань, необхідних для успішної туристсько-краєзнавчої діяльності	Володіння знаннями про можливості використання туризму і краєзнавства в навчально-виховному процесі з дітьми, самостійне постійне оновлення і розширення цих знань	5
		Володіння знаннями про можливості використання туризму і краєзнавства	4
		Недостатнє володіння знаннями про можливості використання туризму і краєзнавства	3
		Відсутність знань та прояви небажання оволодіти знаннями про можливості використання туризму і краєзнавства	2

Компонент та його короткий зміст		Показники	Оцінка
Діяльнісний	Вміння розробляти і впроваджувати туризму і краєзнавство у навчально-виховному процесі та організувати його практичне використання в умовах загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах	Вміння розробляти форми, методи краєзнавства і туризму для забезпечення навчально-виховного процесу в навчальних закладах на рівні навичок, високий рівень вміння організувати навчальний процес з використанням туризму і краєзнавства	5
		Вміння розробляти форми, методи краєзнавства і туризму для забезпечення навчально-виховного процесу в навчальних закладах на рівні навичок, достатній рівень вміння організувати навчальний процес з використанням туризму і краєзнавства	4
		Недостатні уміння розробляти форми, методи краєзнавства і туризму для забезпечення навчально-виховного процесу, недостатні вміння організувати навчальний процес з використанням туризму і краєзнавства	3
		Відсутність уміння розробляти форми, методи туризму і краєзнавства для забезпечення навчально-виховного процесу, відсутність уміння організувати навчальний процес	2
Рефлексивний	Здатність адекватно оцінювати власні розробки, розуміти причинно-наслідкові зв'язки, прагнення до самовдосконалення	Прагнення до самовдосконалення, креативний підхід при розробці туризму і краєзнавства, аналіз власних розробок та методик	5
		Адекватність у оцінці власних розробок туризму і краєзнавства, їх дидактичної ефективності та привабливості для школярів	4
		Недостатнє розуміння причинно-наслідкових зв'язків між ефективним навчально-виховним процесом та застосуванням туризму і краєзнавства	3
		Відсутність розуміння причинно-наслідкових зв'язків між ефективним навчально-виховним процесом та застосуванням туризму і краєзнавства	2

В ході дослідження застосовувалась наступна градація рівня готовності до професійної діяльності з краєзнавства і туризму майбутніх учителів фізичної культури (табл. 2).

Високий рівень готовності студентів до туристсько-краєзнавчої діяльності передбачав усвідомлення необхідності застосовувати форми і методи краєзнавства і туризму в навчально-виховному процесі з уніями на рівні глибоких переконань, ґрунтовні всебічні знання та бажання їх поглиблювати, практичні вміння і навички в цій області, а також креативний підхід до розробки навчальних матеріалів.

Таблиця 2

Комплексна шкала рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності

Рівень	Бали	Кількісна оцінка
Високий	20-18	5
Вище середній	17-15	4
Середній	14-12	3
Низький	11-8	2

Вище середній рівень готовності до туристсько-краєзнавчої діяльності фіксувався при умові усвідомлення необхідності застосовувати краєзнавство і туризму в навчально-виховному процесі школярів, наявності достатньо міцних знань та позитивної мотивації до його застосування, практичних вмінь розробки, а також адекватної оцінки ефективності впровадження.

Коли мова йшла про середній рівень готовності до туристсько-краєзнавчої діяльності, ми мали на увазі недостатній рівень усвідомлення необхідності застосовувати краєзнавство і туризм в навчально-виховному процесі школярів, недостатньо міцні знання та індивідуальне відношення до застосування, недосконалі практичні вміння розробки, а також відсутність адекватної оцінки ефективності впровадження.

Рівень готовності до туристсько-краєзнавчої діяльності розцінювався як низький у випадку відсутності усвідомлення необхідності застосовувати краєзнавство і туризму в навчально-виховному процесі школярів, низького рівня знань та негативної мотивації до застосування, браку практичних вмінь розробки, а також дезорієнтації у критеріях ефективності впровадження.

Педагогічний експеримент включав наступні етапи:

– констатуючий експеримент, який полягав у оцінці початкового рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в галузі краєзнавства та туризму на основі розроблених критеріїв;

– формувальний експеримент, який передбачав оцінку ефективності процесу формування студентів компонентів готовності до організації туристсько-краєзнавчої діяльності.

У ході експериментально-дослідницької роботи нами була проведена оцінка початкового рівня підготовки до туристсько-краєзнавчої діяльності майбутнього вчителя фізичної культури. З метою оцінювання рівня знань з туризму і краєзнавства було проведено тестування. Для з'ясування початкового рівня студентів за іншими компонентами студентам було запропоновано відповісти на питання анкети. У результаті анкетування за кожним із критеріїв обстежувані могли набрати від 2 до 5 балів, отже загальна кількість балів за кожним компонентом складала від 8 до 25 балів. В експерименті прийняли участь 56 студентів.

Мотиваційний компонент визначаємо як одну з обов'язкових складових професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури, оскільки від мотивації залежить активність особистості в опануванні необхідним рівнем професійної підготовки. Адже успіх у певному виді діяльності (в тому числі і навчальній) залежить не лише від здібностей студентів, отриманих ними знань і вмінь, а й від прагнення здобути належний рівень професійної підготовки, щоб досягти успіхів у майбутній роботі за фахом. Індивіди з високим рівнем мотивації більше працюють над власним самовдосконаленням і професійним становленням і, як правило, досягають кращих результатів. Завдання формування мотивації студентів до туристсько-краєзнавчої діяльності з учнями є найважливішою і разом з тим надзвичайно важкою в реалізації. Як нам представляється, основні шляхи полягають у формуванні у студентів установок: на соціально-значущу діяльність з школярами засобами туризму і краєзнавства; усвідомлення ціннісного потенціалу фізичної культури для процесу виховання школярів; спрямованість на гуманістичні загальнолюдські цінності, людянолюбство, добро, справедливості, віру в позитивне, успіх людини. Ухвалення даних орієнтувань є основоположним у системі цінностей студентів і, набуваючи для них особового сенсу, є важливим показником мотиваційного компоненту.

З'ясувалось, що на початку експерименту 41,1% (n=23) обстежених мали низький, 25,0% (n=14) – середній, 25,4% (n=12) – вище середній, 12,5% – високий рівні мотиваційного компоненту. Результати педагогічного експерименту зареєстрували значні зміни рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури за мотиваційним компонентом. Так низький рівень сформованості готовності студентів зменшився до 14,3% (n=8), середній – до 21,4% (n=12), вище середній і високий збільшився до 35,75% (n=20) і до 28,6% (n=16) студентів відповідно. Трендова лінія розподілу студентів відносно оціночних рівнів на початку експерименту характеризувалась зменшення прогнозу в сторону високого рівня ($y = -8,93x + 47,32$; $R^2 = 0,93$), а в кінці експерименту – спостерігалася тенденція до збільшення кількості студентів в сторону високого рівня готовності до туристсько-краєзнавчої роботи за мотиваційним компонентом ($y = 5,71x + 10,71$; $R^2 = 0,64$) (рис. 1).

Значущість когнітивного компонента для формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури зумовлена рівнем фахової підготовки, характером впливу навчальної інформації на процес становлення професійного світогляду студентів, їх морально-етичних та естетичних поглядів і переконань, емоційно-ціннісного сприйняття сутності фахової діяльності. Когнітивний компонент об'єднує сукупність знань студента про суть і специфіку роботи. Сформованість цього компонента професійної компетентності є результатом активної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Його характеризують обсяг знань (ширина, глибина, системність), стиль мислення, теоретична підготовленість до виконання певних практичних професійних дій, що формуватимуть необхідні вміння і навички для роботи.

За когнітивним компонентом готовності до володіння знаннями з краєзнавства і туризму на початку експерименту був зафіксований такий процентний розподіл студентів: низький рівень – у 17,9% (n=10), середній – у 28,6% (n=16), вище середній – 39,3% (n=22) і високий – у 14,3% (n=8). Лінія тендерної оцінки характеризувалася нейтральним положенням і низьким показником коефіцієнта детермінації ($y = -0,01x + 25,05$; $R^2 = 1E-06$). В процесі вивчення дисциплін туристсько-краєзнавчої підготовки спостерігалися значні зміни розподілу студентів за рівнями готовності когнітивного компоненту. Так низький рівень готовності знизився до 3,6% (n=2), середній – до 21,4% (n=12), вище середній збільшився до 42,9% (n=24) і високий рівень збільшився до 32,1% (n=18). Оціночна лінія тренду мала значну форму прогноз збільшення в сторону високого рівня когнітивного компоненту ($y = 10,70x + 1,75$; $R^2 = 0,68$) (рис. 2).

Визначальним моментом розробки підходів в оцінці діяльнісного компоненту готовності майбутнього фахівця фізичної культури є той факт, що він існує тільки в діяльності і реалізується за рахунок складових його умінь і навичок. В умовах класифікаційної неоднозначності типології умінь і їх номенклатури ця процедура представляється важкою і недостатньо відпрацьованою. Крім того, системний підхід припускає оцінку не стільки складових його компонентів, скільки відносин між ними.

За діяльнісним компонентом готовності до туристсько-краєзнавчої діяльності спостерігалася така динаміка розподілу студентів: на початку експерименту – низький рівень виявлений у 39,3% (n=22), середній у 26,8% (n=15), вище середній у 28,6% (n=16), високий у 5,4% (n=3); в кінці експерименту –

низький рівень знизився до 14,3% (n=8), середній – до 25,0% (n=14), вище середній збільшився до 39,3% (n=22), високий – до 21,4% (n=12).

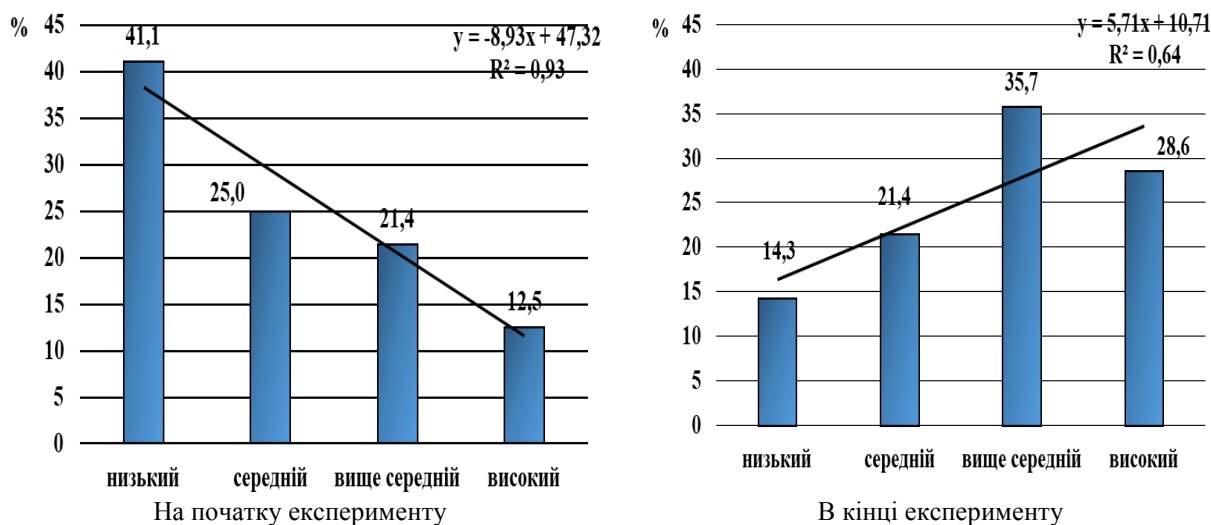

Рис. 1. Зміна розподілу студентів за рівнями готовності показників мотиваційного компоненту за результатами педагогічного експерименту

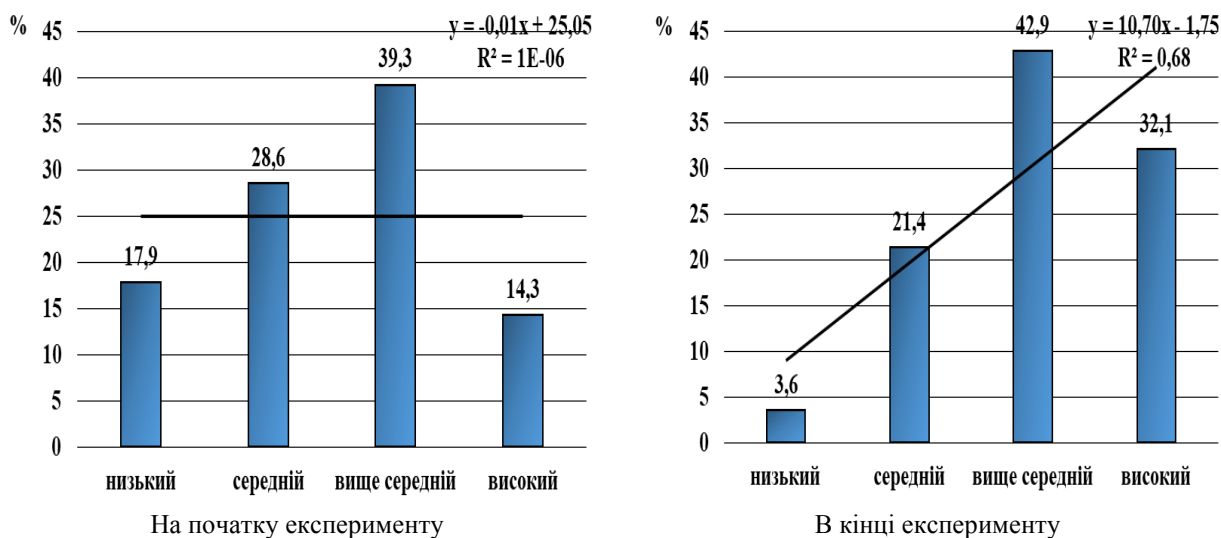

Рис. 2. Зміна розподілу студентів за рівнями готовності показників когнітивного компоненту за результатами педагогічного експерименту

На початку експерименту лінія тренду характеризувалася значним зниженням оціночних критеріїв діяльничого компоненту готовності студентів до викладання краєзнавства і туризму ($y = -9,99x + 50,0$; $R^2 = 0,83$), а в кінці експерименту спостерігалася тенденція до збільшення оціночних критеріїв ($y = 3,56x + 16,10$; $R^2 = 0,19$) (рис. 3).

Рефлексивний компонента компетентності студента важлива, оскільки вона визначає рівні власної значущості, розвитку власної самооцінки, самореалізації. Рефлексивний компонент відображає навички й уміння аналізу педагогічного процесу, його коректування, прогнозування розвитку; уміння передбачити можливі потреби й проблеми. Функцією рефлексивного компонента є вироблення навичок самоконтролю й самооцінки, уміння об'єктивно співвіднести рівень розвитку особистісних якостей із соціально-педагогічними нормами. Критеріями сформованості рефлексивного компонента є самооцінка педагогічної діяльності, самоосвітня діяльність і професійна спрямованість, що визначається рівнем рефлексивності, умінням здійснювати адекватну самооцінку.

За рефлексивним компонентом рівні готовності студенти на початку експерименту були розподілені наступним чином: 42,9% (n=24) – низький, 23,2% (n=13) – середній, 25,0% (n=14) – вище середній, 8,9% (n=5) – високий. Тендерна оцінка рівнів готовності характеризувалася тенденцією до зниження процентного розподілу студентів за рефлексивним компонентом ($y = -10,02x + 50,05$; $R^2 = 0,86$). В кінці експерименту визначився такий розподіл рівнів готовності студентів за рефлексивним компонентом: низький рівень зменшився до 17,9% (n=10), середній – до 21,4% (n=12), вище середній збільшився до 44,6% (n=25), високий – до 16,1% (n=9). Трендова пряма рівнів розподілу студентів за

оціночними критеріями мала тенденцію до збільшення володіння рефлексивним компонентом, але з незначним значенням коефіцієнта детермінації ($y=1,78x+20,55$; $R^2=0,03$) (рис. 4).

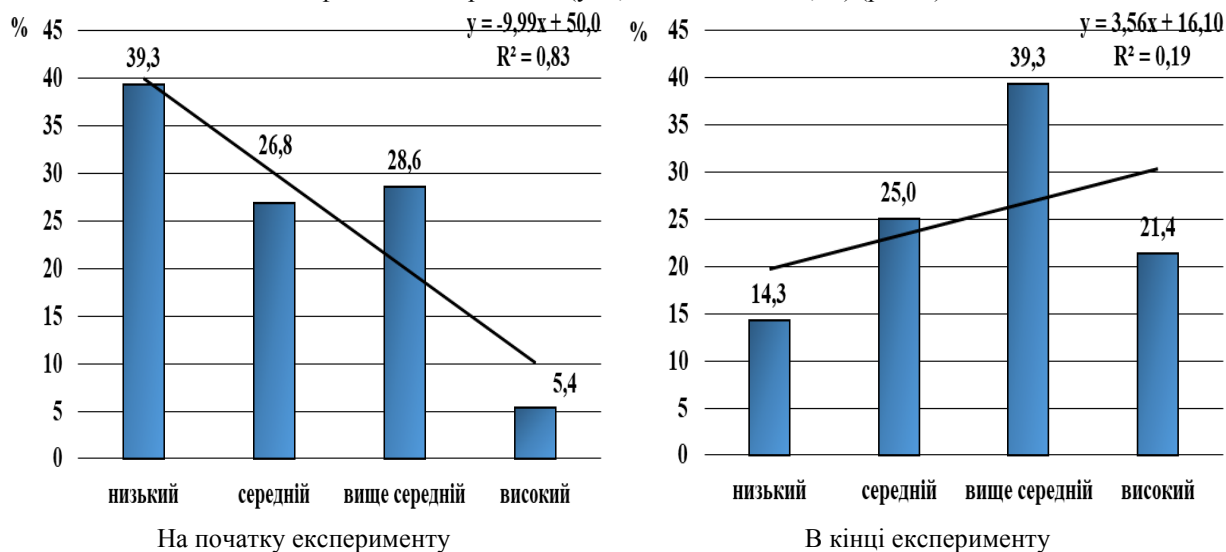

Рис. 3. Зміна розподілу студентів за рівнями готовності показників діяльнісного компоненту за результатами педагогічного експерименту

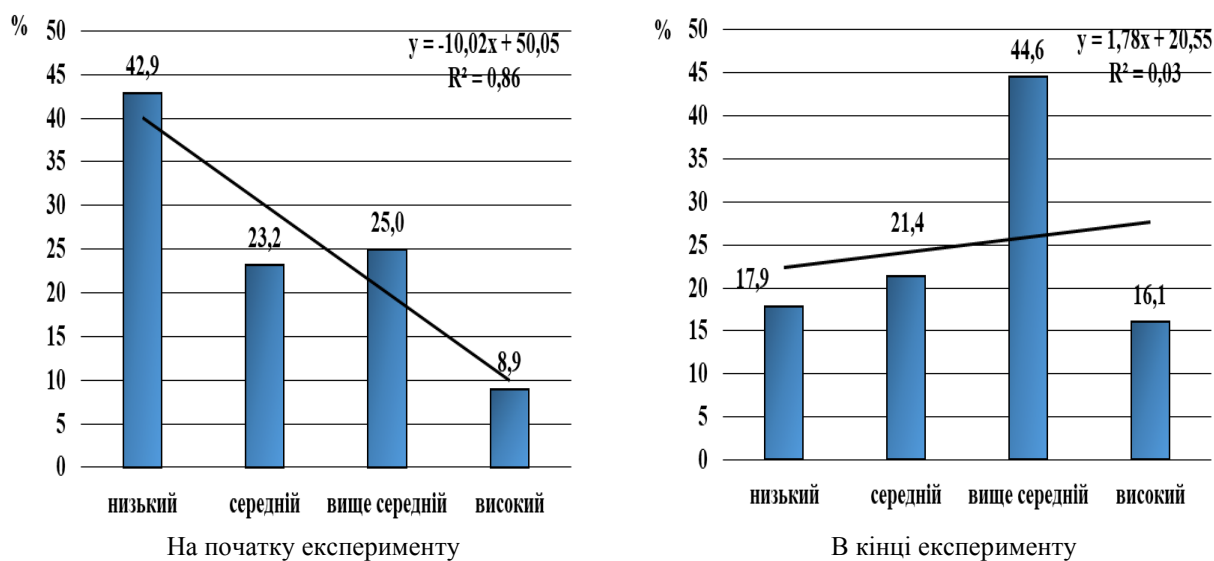

Рис. 4. Зміна розподілу студентів за рівнями готовності показників рефлексивного компоненту за результатами педагогічного експерименту

Порівняльний аналіз досліджуваних показників дозволив встановити, що у студентів за усіма компонентами спостерігалось статистично значуще збільшення рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності з краєзнавства і туризму за результатами експерименту ($p<0,05-0,01$) (табл. 3).

Таблиця 3

Середньостатистична динаміка оцінки показників компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності за результатами експерименту, n=56

Компоненти	До		Після		p
	X	Sx	X	Sx	
Мотиваційний	3,05	1,07	3,79	1,02	<0,05
Когнітивний	3,5	0,95	4,04	0,83	<0,05
Діяльнісний	3,04	1,01	3,68	0,97	<0,01
Рефлексивний	3,0	1,03	3,59	0,96	<0,01

За даними таблиці 2 був визначений середньостатистичний рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої діяльності за результатами педагогічного експерименту. На початку експерименту був визначений середній рівень готовності – $12,59 \pm 3,97$ балів, а в кінці експерименту – вище середній рівень – $15,09 \pm 3,67$ балів.

Визначення змін залежності комплексної оцінки від оцінки компонентів готовності студентів за результатами експерименту свідчить про значні зміни в мотиваційному компоненті, що підтверджено розташування трендових ліній і кількісними їх характеристиками (рис. 5).

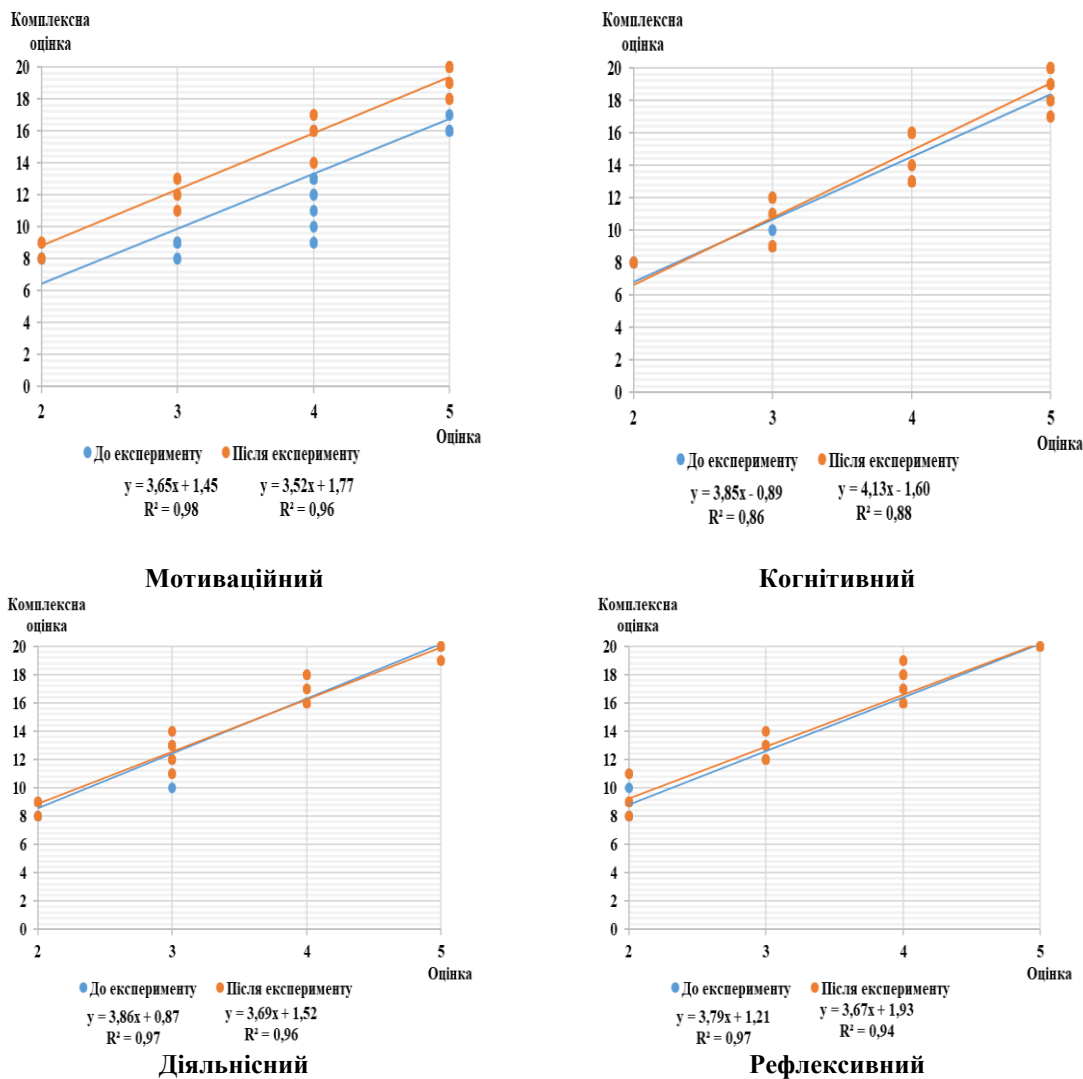

Рис. 5. Залежності комплексної оцінки від оцінки компонентів готовності студентів за результатами експерименту

Вплив оціночних критеріїв компонентів студентів на комплексну оцінку рівнів готовності до організації туристсько-краєзнавчої діяльності визначався за значенням кутового коефіцієнта рівняння регресії $y = ax + b$, де: y – комплексна оцінка показників готовності, a – кутовий коефіцієнт регресії, x – якісна оцінка показників компонентів окремих компонентів, b – вільний член. Чим більше значення кутового коефіцієнта окремого компонента, тим більший вплив на комплексну оцінку готовності. На початку експерименту вплив оціночних критеріїв окремих компонентів на комплексну оцінку готовності мав такий вигляд: 1 місце – діяльнісний компонент ($a=3,86$); 2 місце – когнітивний компонент ($a=3,85$); 3 місце – рефлексивний компонент ($a=3,79$); 4 місце – мотиваційний компонент ($a=3,65$). В кінці експерименту вплив компонентів на комплексну оцінку готовності студентів таким чином: 1 місце – когнітивний компонент ($a=4,13$); 2 місце – діяльнісний компонент ($a=3,69$); 3 місце – рефлексивний компонент ($a=3,67$); 4 місце – мотиваційний компонент ($a=3,52$).

Побудовані моделі комплексної оцінки і оцінки компонентів готовності студентів мали високий рівень ефективності за коефіцієнтом детермінації: на початку експерименту – $R^2=0,86 - 0,98$, в кінці – $R^2=0,88 - 0,96$.

Висновки. Здобувачі вищої освіти фізкультурних спеціальностей повинні мати сформовану готовність до організації і реалізації теоретичних знань, практичних навичок з туристсько-краєзнавчих

дисциплін. Результати педагогічного експерименту свідчать про ефективність запропонованих засобів і методів на сформованість компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання туризму і краєзнавства в навчальних закладах.

Перспективи подальших досліджень передбачають перевірити вплив інноваційних технологій на рівні сформованості компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації туристсько-краєзнавчої діяльності в навчальних закладах загальної освіти.

References

1. Дудорова Л. Ю. Формування готовності майбутніх учителів до організації шкільного туризму (теоретико-методичний аспект) [Електронний ресурс]: монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД». 2014. 424 с. URL : https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/913/1/20160203_106.pdf.
Dudorova, L. Yu. (2014). Formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv do orhanizatsiyi shkil'noho turyzmu (teoretyko-metodychnyy aspekt) [Formation of readiness of future teachers to organize school tourism (theoretical and methodological aspect)] [Electronic resource]: monograph. Vinnytsia: «Nilan-LTD». 424 p. Retrieved from URL : https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/913/1/20160203_106.pdf [in Ukrainian].
2. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів факультету здоров'я, фізичного виховання та туризму з дисципліни «Методика туристсько-краєзнавчої роботи в школі» [Електронний ресурс] / упоряд. М. С. Бричук, С. В. Дмитрук, М. О. Дєдх. Київ : НУФВСУ. 2022. 58 с. URL : [Методичка_МТКР в школі_2022.docx туризм і краєзнавство.pdf](#).
Brychuk, M. S., Dmytruk S. V., & Dedukh M. O. Metodychni rekomendatsiyi do samostiyanoi roboty studentiv fakul'tetu zdorov'ya, fizychnoho vykhovannya ta turyzmu z dystsypliny «Metodyka turyst's'ko-kraeyznavchoyi roboty v shkoli». (2022). [Methodological recommendations for the independent work of students of the Faculty of Health, Physical Education and Tourism in the discipline «Methodology of tourism and local history work at school»] [Electronic resource]. Kyiv : NUFVSU. 58 p. URL : [Методичка_МТКР в школі_2022.docx туризм і краєзнавство.pdf](#). [in Ukrainian].
3. Мулик К. В., Носко М. О. Диференційований підхід до підготовки фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму для роботи з дітьми, підлітками та студентською молоддю. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2015. №129. Т. II. С. 217-222.
Mulyk, K. V., & Nosko, M. O. (2015). Dyferentsiyovanyu pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv zi sportyvno-ozdorovchoho turyzmu dlya roboty z dit'my, pidlitkamy ta student-s'koyu moloddyu. [Differentiated approach to the training of specialists in sports and health tourism to work with children, adolescents and student youth]. *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University named after T. G. Shevchenko*. No. 129. Vol. II. P. 217-222. [in Ukrainian].
4. Пангелова Н. Є., Пангелов Б. П. Теоретико-методичні засади туристсько-краєзнавчої роботи у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]: навчально-методичний посібник. Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О. М. 2015. 202 с. URL : <http://ephshair.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/37145.pdf>.
Pangelova, N. E., & Pangelov, B. P. (2015). Teoretyko-metodychni zasady turyst's'ko-kraeyznavchoyi roboty u vyshchykh navchal'nykh zakladakh [Electronic resource] [Theoretical and methodological principles of tourism and local history work in higher educational institutions]: educational and methodological manual. Pereyaslav-Khmelnyskiy : FOP Lukashevich O. M. 202 p. Retrieved from URL : <http://ephshair.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/37145.pdf> [in Ukrainian].
5. Розсоха А., Кравець М. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до краєзнавчої діяльності [Електронний ресурс]. *Педагогіка*. 2019. Том 44. Вип. 2. С. 161-172. URL : http://ephshair.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/5668/Rozsokha_Kryterii_pokaznyky_rivni.pdf.
Rossoha A., & Kravets M. (2019). Kryteriyi, pokaznyky ta rivni hotovnosti maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury do kraeyznavchoyi diyal'nosti [Criteria, indicators and levels of readiness of future teachers of physical education for local studies] [Electronic resource]. *Pedahohika – Pedagogy*. Vol. 44. Issue 2. 161-172. Retrieved from URL : http://ephshair.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/5668/Rozsokha_Kryterii_pokaznyky_rivni.pdf. [in Ukrainian].
6. Чалій Л. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму [Електронний ресурс]: дис. канд. пед. наук. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет. 2017. 290 с. URL:http://www.rshu.edu.ua/images/afto/d_003.pdf
Chalii, L. V. (2017). Formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury do orhanizatsiyi pozaklasnoyi roboty z turyzmu [Electronic resource] [Formation of readiness of future teachers of physical education to organize extracurricular work on tourism]. *Candidate's thesis* : Rivne : State Humanities University. 24 p. Retrieved from URL : http://www.rshu.edu.ua/images/afto/d_003.pdf [in Ukrainian].

Igor SynihovetsORCID 0000-0002-4456-4399
Researcher ID AAC-7649-2020*Ph.D. in Physical education and Sports, Associate professor,
Associate professor of the department of Physical Rehabilitation,
Chernihiv National University of Technology
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: sinigovets4@gmail.com***Larisa Synihovets**

ORCID 0000-0002-6187-3564

*Assistant of the department of theory and methods of physical education,
Glukhiv national pedagogical university named after Alexander Dovzhenko
(Glukhiv, Ukraine) E-mail: sinigovets1974@gmail.com***Volodymyr Filipov**

ORCID 0000-0002-8371-883X

*Ph.D. in Pedagogical Sciences, associate professor,
Associate professor of the department of Sport,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: filvova1983@gmail.com***STRUCTURAL COMPONENTS OF THE READINESS OF FUTURE TEACHERS
OF PHYSICAL CULTURE FOR THE ORGANIZATION OF TOURISM AND LOCAL STUDIES WORK
IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

Based on the theoretical analysis of scientific and pedagogical literature, the article clarifies the structural components of the readiness of future teachers of physical culture to organize tourism and local history work in educational institutions, researches various methods of evaluating criteria for the formation of readiness of future specialists. Based on the analysis of special literature, the components of the readiness of future teachers of physical culture for tourism and local history activities are determined, namely: motivational, cognitive, activity and reflective. Developed criteria, indicators and levels of readiness of future teachers of physical education for tourism and local history activities in the process of their professional training. The correspondence of each criterion of the readiness of future teachers of physical culture to tourism and local history activities with indicators that reflect the qualitative and quantitative characteristics of their competences has been established.

***The purpose** of the research is to determine the dynamics of the levels of readiness of future teachers of physical culture to organize tourism and local history activities in the process of professional training.*

***The research methodology** involves the use of a complex of methods of general scientific methods (analysis, synthesis, systematization), pedagogical experiment, pedagogical testing, mathematical statistics and reflects the interrelation of methodological approaches to studying the concept of the process of formation of components of the readiness of future teachers of physical culture to organize tourism and local history activities in educational institutions*

Scientific novelty. The dynamics of the formation of the readiness of future physical education teachers for the organization of tourism and local history activities were determined and the effectiveness of their training process in the disciplines of tourism and local history cycle was experimentally verified.

***Conclusions.** Applicants of higher education in physical education majors must be prepared to organize and implement theoretical knowledge and practical skills in tourism and local history disciplines. The results of the pedagogical experiment testify to the effectiveness of the proposed means and methods on the formation of the components of the readiness of future teachers of physical culture to use tourism and local history in educational institutions.*

***Keywords:** tourism and local history activities, future physical education teachers, components of readiness, evaluation criteria, indicators, levels.*

Стаття надійшла до редакції: 11.02.2023

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор **Гаркуша С.В.**